paviršiaus iki 2 m gylio įgilintais dugnais, įžemio paviršiaus lygyje 0,9–1,5 m pločio. Objektų užpilduose aptikta nedaug XVII–XVIII a. datuojamų archeologinių radinių, daugiausia buitinės keramikos fragmentų. Dėl archeologinių tyrimų santykinio fragmentiškumo apie tikslią aptartųjų įgilintų objektų paskirtį sunku spręsti. Vis dėlto su XVIII a. plane pavaizduotų įtvirtinimų sutampanti griovių (?), kuriuose neaptikta jokių statinių (pvz., medinių vandentiekių) liekanų, kryptis, šių įgilintų objektų sąsajos su ankstyviausiuoju kultūrinio sluoksnio horizontu, jų užpilduose aptikti archeologinio laikotarpio radiniai leidžia kelti hipotezę, kad būtent šioje vietoje būta XVII a. viduryje vykusio Maskvos karo įtvirtinimų.

Atlikus žvalgomuosius ir detaliuosius tyrimus, žemės kasimo darbų metu atlikti žvalgymai. Stebėtas ankstesnių žemės darbų metu apardytas kultūrinis sluoksnis, iškastame grunte archeologinių radinių beveik neaptikta. Nustatyta, kad M. K. Čiurlionio gatvėje, šaligatvio P zonoje įžemis yra 50–60 cm gylyje. Sklypo Š dalyje aptiktas XX a. tarpukariu datuojamas iki šiol naudojamas iš plytų mūrytas vandentiekio šulinys. Iš viso 2017 m. žvalgomųjų tyrimų metu ištirtas 4 m^2 plotas, detalieji tyrimai atlikti 15 m^2 plote, žvalgymai vyko 83 m^2.

Tyrimai sklype M. K. Čiurlionio g. 30 suteikė naujų duomenų šios Vilniaus dalies pažinimui. Ateityje reiktų atlikti nuoseklesnius tyrimus ir kituose prie šios dabartiniame Vilniaus Naujamiestyje esančios gatvės sklypuose, galbūt tikslinga ieškoti XVII–XVIII a. šioje vietoje buvusių įtvirtinimų liekanų.

M. K. Čiurlionio St. 30

An investigation was conducted in 2017 prior to the commencement of construction work on the plot at M. K. Čiurlionio St. 30 in present-day Vilnius Naujamiestis. During it, a 4 m^2 and a 15 m^2 area were excavated and 83 m^2 were surveyed (Fig. 1). It was known from Von Fürstenhoff's 1737–1740 plan of Vilnius (Fig. 2) that lines of arrow-headed bastion fortifications and ditches existed in the region of present-day M. K. Čiurlionio Street. The fortifications on the S side probably protected not only the road to present-day Vingis Park, where a Jesuit residence with a palace existed from the late 16th–late 18th century at the site of an earlier Radvila manor, but also the suburb of Lukiškės. Prior to commencing the investigation it was thought the remains of these 1654 fortifications could also lie on the grounds of the plot to be investigated. In conducting the investigation, it was established that the remains of E–W ditches dug down to natural sand existed on the plot (Fig. 3). These, based on their direction, relationship with earliest cultural layer horizon, and other signs, should be connected with the aforesaid fortifications.

Gediminas Jonutis

Rusų gatvė 5

2017 m. birželį žvalgomieji tyrimai vykdyti Vilniaus mieste, sklype Rusų g. 5. Jame numatyta čia esančius pastatus pritaikyti mokyklos poreikiams. Bendras sklypo plotas 1450 m^2. Istoriniais duomenimis, dabartinė Rusų gatvė susiformavo dar XVI a. pradžioje. Tirta istorinė valda – posesija, esanti Rusų ir Latako gatvių kampe, istoriškai įėjo į miesto rajoną, dar nuo DLK Gedimino ir ankstesnių laikų apgyvendiną rusų tautybės (rusinų) amatininkų. Teritorija priklausė Šv. Pranašo Iljos cerkvės parapijai. 1415 m. Vilniuje apsigyvenus stačiatikių metropolitui, posesija pateko į pastarojo jurisdikciją ir priklausė jai iki 1840 m. 1840–1939 m. posesija priklausė Lietuvos stačiatikių dvasinei semi-

narijai. XVII–XX a. laikotarpiu posesijoje būta gyvenamųjų namų, veikė amatininkų dirbtuvės, smulkios prekybinės įmonės. 1921–1991 m. čia veikė šokolado, vėliau konditerijos fabrikas. Iš XVII a. teisminių duomenų žinoma, kad tirtame sklype yra stovėję mediniai pastatai, o mūrinė statyba suintensyvėjo tik XVIII a. pabaigoje – XIX a. pradžioje (*VAA*, f. 1019, ap. 1, b. 6898).

2017 m. žvalgomųjų tyrimų metu sklype iki archeologinių struktūrų ištirti 3 šurfai (du – 3x2 m, vienas – 2x2 m dydžio), iš viso bendras 16 m² plotas. ***Šurfe 1*** tirtas iki 3,1 m storio kultūrinis sluoksnis. Po paviršiuje esančiu asfaltu, XX a. akmenų grindiniu ir niveliaciniu sluoksniu fiksuoti du piltinio pobūdžio maišyti kultūrinio sluoksnio horizontai su XVI a. pabaigos – XIX a. radiniais. Sluoksnis užsibaigė apie 1,2 m gylyje aptiktu antruoju akmenų grindiniu, datuojamu XVIII a. Po juo iki 1,9–2 m gylio fiksuoti 4 kultūrinio sluoksnio horizontai, kuriuose aptikta XVI a. pabaigos (?) – XVIII a. radinių. 2–2,1 m gylyje atidengtas iki 25 cm storio šlyno, smulkaus žvyro horizontas, po kuriuo 2–2,2 m gylyje prasidėjo intensyvus maišyto pilko–juodo smėlio (durpžemio) su gausiomis organikos priemaišomis bent 2 horizontų kultūrinis sluoksnis su XVI–XVII a. radiniais: buitinės keramikos, koklių, odos dirbinių, žalvario (?) žaliavos, buities įrankių fragmentais, papuošalais (1 pav.), strėlių antgaliais bei švininėmis kulkomis ir prekybinėmis plombomis. Bendras šiuo laikotarpiu datuojamo atidengto kultūrinio sluoksnio storis siekė 1 m. Sluoksnio apačioje aptikta statinių liekanų (2 pav.): pastato pamato fragmentas, sukrautas nenaudojant skiedinio iš 20x20–40x30 cm dydžio akmenų, bei medinio statinio ar medžiu grįstos gatvės fragmentas su išlikusiomis medinėmis konstrukcijomis – rąstais ir jų dalimis (H_{abs} 96,78–97,02 m). Statiniai datuotini XVI a.

1 pav. Šurfe 1 rastas XVI–XVII a. paauksuotas (?) žiedas. G. Jonučio nuotr.

Fig. 1. A 16th–17th-century gold-plated(?) ring found in test pit 1.

2 pav. Šurfe 1 aptiktas pastato pamatas ir medinės konstrukcijos iš PR. G. Jonučio nuotr.

Fig. 2. The building foundation and wooden structures discovered in test pit 1, as seen from the SE.

Šurfe 2 tirtas iki 2,9 m storio kultūrinis sluoksnis. Po paviršiuje esančiu asfaltu, XX a. akmenų grindiniu ir nuveliaciniu sluoksniu fiksuoti du piltiniai ir maišyti kultūrinio sluoksnio horizontai su XVII–XX a. radiniais. Apie 50 cm gylyje viename iš horizontų aptiktas smarkiai apardyto grindinio fragmentas, datuojamas XIX a. Sluoksnis užsibaigė apie 1 m gylyje aptikta lentų ir rąstų konstrukcija (grįsta gatve, taku?), datuotu XVIII–XIX a. Po konstrukcijomis tęsėsi 30–70 cm storio kultūrinio sluoksnio horizontas, kuriame aptiktos 4 stulpavietės su 16–18 cm skersmens rąstų liekanomis. Horizonte taip pat rasta XVII–XVIII a. radinių. 1,2–1,5 m gylyje fiksuotas maišytas 40–90 cm storio pilko smėlio su griuvenomis ir organikos tarpsluoksniais horizontas su XVI–XVIII a.

radiniais. Po šiuo horizontu 1,9–2,1 m gylyje fiksuotas pilko–juodo smėlio (durpžemio) su gausiomis organikos priemaišomis bent 2 horizontų su tarpsluoksniais kultūrinis sluoksnis, kuriame aptikta XVI–XVII a. radinių: buitinės keramikos, koklių, odos, peilio ir antpirščio fragmentų, žalvarinė (?) grandinėlė. Bendras šiuo laikotarpiu datuojamo kultūrinio sluoksnio storis siekė 1 m. Jame 1,3 m gylyje aptikta medinių konstrukcijų liekanų, o sluoksnio apačioje (H_{abs} 96,86 m) – 20x20 cm dydžio plytelėmis klotos grindys (3 pav.). Medinės konstrukcijos ir grindys datuojamos XVI–XVII a.

Šurfe 3 tirtas iki 2,9 m storio kultūrinis sluoksnis. Po paviršiuje esančiu asfaltu ir XX a. akmenų grindiniu fiksuoti du piltiniai ir maišyti kultūrinio sluoksnio horizontai su XVI a. pabaigos – XX a. pradžios radiniais. Po jais 0,9–1 m gylyje prasidėjo maišyto pilko–juosvo durpingo grunto horizontas su XVI a. pabaigos – XIX a. radiniais. Horizonte, 1,5 m gylyje aptiktas pastato pamato, rišto moliu bei kalkiniu skiediniu, fragmentas, sukrautas iš 30x15 cm ir 40x40 cm dydžio akmenų. Pamato aplinkoje išsiskyrė griuvenų sluoksnis su XVI a. pabaiga – XVII a. viduriu datuojamų koklių sąvarta. Minėtas horizontas suintensyvėja 1,8 m gylyje, kur jį keičia pilko–juodo smėlio (durpžemio) su gausiomis organikos priemaišomis bent 2 horizontų su tarpsluoksniais kultūrinis sluoksnis. Pastarajame aptikta XVI–XVII a. datuojamų radinių: buitinės keramikos, koklių, odos, buities įrankių fragmentų bei žaidimų kauliukas. Bendras šiuo laikotarpiu datuojamo atidengto kultūrinio sluoksnio storis siekė 1 m. Jame 1,9–2 m gylyje (H_{abs} 97,80 m) fiksuotos medinio statinio grindų (?) liekanos (rąstai, lentos) bei akmenų grindinio fragmentai (4 pav.). Šurfe aptiktas pastato pamatas datuojamas XVII a., o medinės konstrukcijos su akmenų grindiniu – XVI a.

Žvalgomųjų tyrimų metu sklype Rusų g. 5 tirtose vietose fiksuotas 2,85–3,1 m storio kultūrinis sluoksnis, kurio apatiniai 0,9–1,5 m gylyje nuo esamo žemės paviršiaus esantys horizontai datuojami XVI–XVIII a. Apatinėje tirtoje

3 pav. Šurfas 2 iš PR. G. Jonučio nuotr.

Fig. 3. Test pit 2, as seen from the SE.

4 pav. Šurfe 3 aptiktas pastato pamatas ir medinės konstrukcijos iš ŠV. G. Jonučio nuotr.

Fig. 4. The building foundation and wooden structures discovered in test pit 3, as seen from the NW.

kultūrinio sluoksnio dalyje aptikta XVI–XVII a. datuotų statinių liekanų: pastato pamatas, medinės konstrukcijos (2, 4 pav.) bei plytelėmis klotos pastato grindys (3 pav.). Šurfe 3 aptiktas XVII a. datuojamas pastato pamatas. Tyrimų metu aptikti ir inventorinti 564 radiniai, kurie perduoti LNM.

Rusų St. 5

During the 2017 evaluation on the plot at Rusų St. 5, Vilnius, three test pits (16 m^2) were excavated, revealing a 2.85–3.1 m thick part of the cultural layer, the lower horizons of which, at a depth of 0.9–1.5 m from the current ground's surface, date to the 16th–18th centuries. The remains of 16th–17th-century structures were discovered in the lower part of the investigated cultural layer: a building foundation, wooden structures (Figs. 2, 4), and brick floors (Fig. 3). A 17th-century building foundation was found in test pit 3. The archaeologically valuable part of the cultural layer contains abundant 16th–18th-century finds (Fig. 1). 18th–19th-century paving and wooden structures and 16th–19th-century finds were recorded in the upper horizons of the mixed, fill-type cultural layer horizons. In all, 564 finds were discovered and catalogued during the investigation.

Arūnas Kalėjus

Aušros Vartų gatvės 21 žvalgomieji tyrimai 2016 m.

Aušros Vartų g. 21 sklypas Vilniuje yra į Š nuo buvusios Vilniaus miesto gynybinės sienos ir Medininkų (Krėvos, Aušros Vartų) vartų (1 pav.). Teritorija tarp Šv. Teresės bažnyčios ir buvusio Bazilijonų vienuolyno, į kurią patenka aptariamas sklypas, buvo užstatyta bent jau XVIII–XIX a. pradžioje. 1808 m. Vilniaus miesto plano duomenimis, šioje vietoje buvę 3 mūriniai pailgi namai, trumpais fasadiniais galais nukreipti į dabartinę Aušros Vartų gatvę. Už šių namų, tarp Bazilijonų gatvės ir buvusio Bazilijonų vienuolyno driekėsi sodai. Iki XIX a. vidurio urbanistinė situacija sklype pasikeitė. Buvę pastatai nugriauti ir praplėstas gretimų iš Š ir P esančių sklypų užstatymas. Dabartinis sklypo 3 korpusų namas 21 pastatytas XIX a. II pusėje – XX a. pradžioje. Tuo metu sklypo V dalyje, nuo buvusių sodų pusės pastačius pailgą pastatą, suformuotas vidinis kiemas. XX a. II pusėje kiemo Š dalyje pastatytas dar vienas statinys, padalijęs sklypą į dvi dalis.

Aušros Vartų g. 21 sklypas archeologų netyrinėtas. Gretima sklypo aplinka tirta 2000, 2001 (Aušros Vartų g. 12, 19), 2011 m. (Aušros Vartų g. 12–14) (*ATL 2000 metais*, 2002, p. 266, 65, 66; *ATL 2001 metais*, 2002, p. 206–208; *ATL 2011 metais*, 2012, p. 341–343). Tuo metu archeologų tyrinėta ir žvalgyta bendrame apie 450 m^2 plote. 2000 m. Aušros Vartų g. 19 žvalgytose tranšėjose fiksuotas 1–2,3 m storio suardytas supiltinis kultūrinis sluoksnis. Surasti negausūs XVII–XX a. radiniai. Vienuolyno PR kiemelyje žvalgyta 5 m^2 plote. 2001 m. Aušros Vartų g. 12 sklype tirta viena požeminių komunikacijų trasos atkarpa bei 5 šurfai. Bendras kultūrinio sluoksnio storis siekė 2,3 m. Atidengtas XIX a. akmenų grindinys bei XVI a. mūro fragmentas. Surasta XVII–XVIII a. archeologinių radinių. Didžiojoje teritorijos dalyje kultūrinio sluoksnio storis – 1,2–2,3 m, jo horizontai suardyti iki pat įžemio. 2011 m. Aušros Vartų g. 12, 14 žvalgyta naujai tiesiamų požeminių inžinerinių tinklų vietose. Rasti XVI a. pabaigos plytų–akmenų mūrų fragmentai – pastatų, stovėjusių prieš vienuolyno statybą, liekanos. Kultūrinio sluoksnio horizontai suardyti iki 1,2–1,4 m gylio. 1,9–2 m gylyje pasiek-